

КАРМЕН

Πᾶσα γυνὴ χόλος ἐστίν· ἔχει δ' ἀγαθὰς δύο ὥρας, τὴν
μίαν ἐν θαλάμῳ, τὴν μίαν ἐν θανάτῳ.

*Palladas*¹

I

Я завжди підозрював, що географи не знають, про що вони говорять, коли розміщують Мундську битву в країні Бастулі-Пені поблизу сучасної Монди за якихось два льє від Марбельї. За моїми власними здогадами та з огляду на анонімний текст "*Bellu Hispaniense*"² і деякі вказівки, знайдені в пречудовій бібліотеці герцога Осунського, саме в околицях Монтільї потрібно було шукати ту пам'ятну місцину, де колись Цезар востаннє поставив усе на бій із захисниками республіки. Побувавши ранньої осені 1830 року в Андалусії, я здійснив чималу мандрівку, щоб розвіяти ті сумніви, які в мене ще залишалися. Висновок, який я невдовзі маю оголосити, не лишить, як я сподіваюся, жодних вагань у кожного сумлінного археолога. А в очікуванні того часу, коли моя розвідка вирішить нарешті географічну проблему, що тримає в нелевності увесь європейський учений світ, я хочу вам розповісти

¹ Всяка жінка — зло. Але двічі буває хорошою: або на ложі любові, або на смертному одрі. *Паллад* (грец.).

² "Війна іспанська" (*Тут і далі — прим. пер.*).

одну невеличку історію; хоч вона, власне, ніяк не проливає світло на цікаве питання про місце розташування колишньої Мунди.

Я найняв у Кордові провідника з двома кіньми і вирушив у дорогу, маючи з багажу лише "Цезареві Коментарі" та кілька сорочок. Одного дня, блукаючи у височинній частині Кахенської рівнини, виснажений, вмираючи від спраги, обпалений розжареним сонцем, я від усього серця посилав до дідька і Цезаря, і синів Помпея, коли раптом побачив подаль стежки, якою їхав, невеличкий зелений лужок, увесь порослий очеретом і комишами. Це вказувало на близькість джерела. Справді, наблизившись, я побачив: те, що здалося мені лужком, було, власне, болотом; у ньому губився струмочок, що вибігав, очевидно, з вузької ущелини між двома навислими високими скелями переднього пасма гір Сьєрра-Кабра. Я подумав собі, що, подавшись за струмком угору, маю знайти кращу воду, менше жаб та п'явок, а, може, й трошечки холодку поміж скелями. Вступаючи в ущелину, мій кінь заіржав, і до нього враз обізвався другий, мені невидний. Не встиг я проїхати й сотню кроків, як ущелина, раптово розширившись, розкинулася переді мною у вигляді природної арени: вся в сутінках, під височиною урвищ, що звідусіль її оточили. Подорожньому чоловікові неможливо було б знайти місцину, приємнішу для перепочинку. Біля підніжжя прямовисних круч, клекочучи, звивався струмок і впадав до маленького озерця, на дні якого виднівся сніжно-білий пісок. П'ять чи шість пречудових зелених дубів, цілком захищених від вітрів і повсякчас відсвіжуваних струмком, височіли на його берегах, даруючи свою густу тінь; нарешті, круг озерця лискуча шовкова трава розстеляла ложе, що кращого чоловік би не знайшов у жодному заїзді на десять льє довкола.

Проте не мені належала честь відкрити цю чудову місцину. Якийсь чоловік уже спинився там на відпочинок і, певне, спав собі до моєї появи. Пробуджений кінським іржанням, він звівся на ноги і похопивсь до свого коня, який скористався сном господаря, щоб досхочу посмакувати довколишньою травою.

Це був ще не старий чоловік, на зріст невисокий, але кремезної статури, з понурим і гордим поглядом. Колір його обличчя — він міг бути колись прекрасним — зробився під дією сонця темнішим за його волосся. Однією рукою він тримав за повід свого коня, в другій мав мідний мушкетон¹. Скажу по щирості, що спершу цей мушкетон, як і відлюдний вигляд його власника, дещо мене збентежили; проте, я вже не вірив в існування розбійників, бо, хоч і не раз чув балачки про них, але жодного разу їх самих не зустрічав. До того ж я вже мав нагоду бачити стільки чесних фермерів, котрі, збираючись на базар, озброювались до зубів, що сам вигляд вогнепальної зброї ще не давав мені підстав сумніватися в моральності цього невідомого. А потім, розмірковував я собі, навіщо б йому здалися мої сорочки або ж Ельзевірові “Коментарі”?² Отже, я привітав власника зброї дружнім поклоном і запитав його, сміючись, чи не потривожив я його сон. Нічого мені не відказуючи, він очима зміряв мене з голови до п’ят; потім, ніби задоволений результатом, він так само уважно роздивився мого провідника, який тимчасом до нас наблизився. Я побачив, як провідник мій зблід і раптом спинився, виявляючи очевидний переляк. “Погана зустріч!” — подумав я, проте завбачливо не виявив ознак жодного занепокоєння. Я зліз зі свого коня, наказав провідникові

¹ Різновид вогнепальної зброї (від фр. *mousqueton*). (Прим. ред.)

² Ельзевіри — славетний рід друкарів, які працювали в XV—XVI ст. у Ляйдені, Гаазі, Утрехті та Амстердамі.

розгнуздати його і, ставши навколішки біля струмка, змочив у воді голову й руки; потім ще й напився досхочу, витягнувшись уздовж потоку долилиць, як робили колись погані воїни Гедеона.

Тимчасом я стежив за моїм провідником та за невідомим. Перший підходив до мене з великою неохотою; другий, здавалося, не мав проти нас лихих намірів, бо знов відлустив на волю свого коня, а мушкетон, котрий він спершу тримав одразу перед собою, був опущений тепер дулом униз.

Не вважаючи себе зобов'язаним ображатись на брак уваги до моєї особи, я простягся на траві і з безпечним виглядом запитав чоловіка з мушкетеном, чи не має він при собі кресала. А я дістав свій портсигар із сигарами. Незнайомець, так само мовчки, покопався в кишені, витяг своє кресало і допоміг добути вогонь. Було очевидно, що він потрохи ставав більш приязним, бо сів тепер навпроти мене — а втім, не випускав-таки з рук своєї зброї. Запаливши свою сигару, я вибрав ліпшу з тих, що лишалися, і спитав його, чи він часом не курить.

— Так, добродію, — відказав він.

Це були перші слова, які ми почули від нього, і я помітив, що він не вимовляв звук *s* по-андалуськи¹, тож вирішив, що він теж мандрівник, як і я, — але навряд чи археолог!

— Оця вам припаде до смаку, — сказав я йому, подаючи справжню гаванську регалію.

Він злегка кивнув мені, запалив свою сигару від моєї, другим кивком засвідчив мені свою вдячність і задоволено закурив.

---

¹ Андалусці вимовляють *s* із придыхом, і у вимові воно зливається з м'яким *s* та *z*, які іспанці вимовляють як англійське *th*. Андалусця можна впізнати за одним словом *señor*. (Прим. авт.)